

NATURVERNFORBUNDET I RISSA

Adr. : 7100 Rissa Tlf. : 73851430 Fax : 73851180

200602660 - 55
KI : KTE : LTB

Vår ref. : R.9.1mø

Deres ref. :

Dato : 17.09.06

**NORGES VASSDRAGS – OG ENERGIDIREKTORAT
POSTBOKS 5091, MAJORSTUA
0301 OSLO**

912-513.4
Statkraft

Merknader til melding og forslag til utredningsprogram for fire vindparker på Fosen

Det vises til melding og forslag til utredningsprogram for fire vindparker på Fosen av 30.06.06 fra Statkraft Development AS.

Bakgrunnen for planene er bl.a. at det skal være et stort kraftbehov i regionen, et ønske om mer satsing på fornybar miljøvennlig energi og at Statkraft har en visjon om å bli ledende i Europa på miljøvennlig energi. Statkraft planlegger fire vindparker i Fosen :

- Storheia vindpark på grensa mellom Åfjord og Bjugn (130 møller, 46 km², 300 MW, hver vindmølle mellom 2 – 5 MW, møllehøyde 160 meter).
- Benkheia vindpark mellom Rissa og Leksvik (25 vindmøller, 4,5 km², 60MW).
- Rissa vindpark (75 vindmøller, 32 km², 160 MW).
- Leksvik vindpark (90 vindmøller, 45 km², 200 MW).

Inngrepene i naturen vil bli enorme – hvor miljøvennlig denne kraftproduksjonen blir, kan derfor diskuteres.

HVA ØNSKES UTREDET NÆRMERE?

Meldingen og forslaget til utredningsprogram kan være et godt utgangspunkt for videre bearbeiding. Nedenfor har vi listet opp de hovedelementene det er grunn til å få en nærmere faglig vurdering av. Det ønskes utredning over alle de synspunkter og spørsmål som er stilt opp her som kulepunkt.

Arealbruken

- Synlig fra viktige betrakningspunkt som for eksempel Trondheimsfjorden
- Opplevelselslandskap blir til industrilandskap
- Påvirkning av fysiske former i landskapet (veger/møller i fjell, åser, daler, innsjøer)
- Påvirkning av områder beskyttet gjennom lover og retningslinjer (kystsonoplan, verneplaner)
- Nærhet til vernede områder
- Reduksjon/fjerning av inngrepsfrie områder/store sammenhengende naturområder. Både Rissa, Leksvik og Bjugn mister siste rest av de mest verdifulle inngrepsfrie områdene for alltid (områder som ligger lengst bort fra større tekniske inngrep i en avstand på 3 – 5 km)
- Fjerning av regionalt viktige grøntdrag

- Nedbygging av snaufjellområder
- Store inngrep i viktige og mye brukte friluftsområder
- Inngrep i den beskyttede 50–100 metersonen langs vann og vassdrag (byggeforsbud)
- Umulig å gjenopprette landskapet ved en eventuell nedlegging av vindparken etter konsesjonstidens slutt på 30 år eller tidligere (varig ødelagte friluftsområder)
- Ytterligere nedbygging av verdifulle friluftsområder i kommuner som er belastet fra før (Meltingen i Leksvik, småkraftverk i Rissa, andre vindparker i Åfjord med mer)

Artspåvirkninger

- Direkte eller indirekte påvirkning av spesielt sårbare naturområder (større naturområder, våtmark, myrer, vassdrag, sjøområder, strandsoner) eller nøkkelområder for planter og dyr
- Direkte eller indirekte påvirkning av truede(rødlistearter som lom, ender, hauk, ørn, spetter), sårbare eller hensynskrevende plante – og dyrearter (for fugl - kollisjoner, habitatsflukt, reduksjon av reproduksjonsevne)
- Direkte eller indirekte påvirkning av vernede eller verneverdige naturområder eller vernede/fredede plante – og dyrearter (naturreservat, lokale og regionale viktige lokaliteter for viltet)
- Direkte eller indirekte påvirkning av økologiske sammenhenger
- Direkte eller indirekte endring av antall plante – og dyrearter
- Påvirkning av viktige trekkveier for viltet (f. eks. Hjørdissekaret som er tenkt som adkomstvei med nærliggende transformatorstasjon til Benkheia)
- Lys på møllene vil tiltrekke seg fugl og medføre kollisjoner
- Påvirkning leveområder og trekkveier for rein

Kulturpåvirkninger

- Direkte eller indirekte påvirkning av kulturminner eller kulturmiljøer (setervoller, kultursti ved Stoum mot Benkheia, Reins kloster, Austrått osv.)
- Undersøkelse av direkte eller indirekte påvirkning av kjente eller ikke-kjente automatiske fredede kulturminner
- Visualisering av influensområdene, synbarhet fra viktige betraktningsspunkter (kulturmiljøer, hovedveier, innseiling, friluftsområder)
- Konsekvenser for landskapets fysiske form og den historiske utviklingen av befolkningens bruk av områdene fram til i dag

Avfall

- Hvilken type avfall og mengde regner en med i anleggsperioden og driftsperioden?
- Hvordan vil ulike typer avfall bli håndtert?

Forurensning

- Helseskade

Kan ikke garantere for vingebrydd pga. tretthetsbrydd, skader etter uvær/lynneslag med påfølgende personskade

Personskade etter løsløsing av isflak fra vingene

Elektromagnetisk stråling

Angst og usikkerhet for turgåere

Ødelagt/forurenset friluftsområde fører til redusert fysisk og psykisk helsetilstand

- Visuell forurensning

Vindmøller høyere enn Tyholttårnet på de største fjelltoppene vil få et influensområde over åpen sjø/landskap på opp til 30 km

Svære veiskjæringer/utfyllinger i et landskap med djupe daler/bratte fjell

Lys på møllene vil virke forstyrrende på folk og fauna

Eventuelle fugleavvisere vil forsterke det negative estetiske synet av møllene

Kraftlinjer i gater opp til 50 meters bredde vil forstyrre landskapsopplevelsen

- Støyforurensning

Fleste opplever støy på 45dBA som plagsom

Støynivået ved vindturbinen er i snitt 103 dBA

SFT angir i sin støyrapport 94:21 at fremmed lyd er uønsket i naturområder i fjellet

SFT stiller strengere krav til støygrenser i friluftsområder og hytteområder

Mer hensyn i tidligere stilt område, når det angår relativt mange, barn og unge, åpent landskap og krav om større avstand til attraktive friluftsområder

Utarbeiding av støysonekart av nøytral instans

- Vibrasjoner

Følbare vibrasjoner både i grunnen og i lufta

- Elektromagnetisk stråling

Nødvendig med sikkerhetssone ved potensielle strålingskilder (høyspentkraftlinjer, tilføringsnett, transformatorstasjoner)

- Klimagasser

Rydding av vegetasjon, nedbygging av areal, frigjøring av karbon fra myr,

produksjonsprosessen, transport og lignende fører alt sammen til økt utslipp av klimagasser

- Skyggekastning

Roterende skyggekast fra ca. 50 - 100 høye vindmøller påvirker bebyggelse, friluftsliv, fugle- og dyreliv

Visualisering foretas av nøytral instans

- Refleksblink

Lysreflekser virker forstyrrende på samme måte som skyggekastning, men helst på andre tider enn for skyggekastning

Visualisering for tid og sted foretas av en nøytral instans

Resurser

- Er vindparkene en bærekraftig bruk av utmarka?
- Vindparkene vil få negative følger for reiseliv og turisme
- Påvirker viktige jakt – og fiskeinteresser
- Reindriften mister store oppholdsområder for beiting og flere trekkveier blir direkte eller indirekte påvirket

Samfunn

- Kjernefriluftsområdene blir tatt fra lokalbefolkningen (brukt av flertallet)
- Ca 30 – 40 % av aktuelle friluftsområder i enkelte kommuner blir berørt
- Endret friluftsmuligheter til opplevelse gjennom direkte forbruk av arealer, indirekte påvirkning ved støy og visuell forurensning, endret landskap og endret plante og dyreliv
- Visualisering av influensområdet (gjennom direkte bruk av areal og områder med indirekte påvirkning ved forskjellige typer forurensning)
- Det naturbaserte friluftslivet for barn og unge blir hemmet
- Krav til likeverdig erstatningsområde umulig å finne
- Sammenligning av dagens bruk og framtidig bruk(nærhet/egnet, hvem bruker området, hvordan blir det brukt og hvorfor blir det brukt?)
- Friluftsområdene blir brukt av skolene i undervisninga
- Vanskelig å tallfeste de ikke-målbare verdiene disse områdene representerer i dag
- Verdifullt område i Rissa mht. det nye planlagte nasjonale mestringssenteret i Hasselvika
- Bruken av områdene godt dokumentert ved et nett av turløyper som er inntegnet på turkartene
- Selv om en får nye arbeidsplasser ved vindparkene kan det samfunnsøkonomisk bli dårligere pga negative følger for annen næring som turisme, reiseliv, jakt og fiske.
- På folkemøtene ble det dokumentert stor motstand fra folk flest
- Helsemessige forhold i samfunnet påvirket i negativ retning pga tap av friluftsområder osv.

Systemtekniske forhold

- Bedre med en helhetlig nasjonal og regional plan for vindkraftutbygging
- Vurdering av alternative områder i kantsonene mellom bebyggelse og utmark for mindre og mer skånsom utbygging av vindkraft
- Vurdering av alternativ mer miljøvennlig kraftproduksjon, opprusting av nett og kraftstasjoner og strømsparing mv. for dekning av strømbehovet er realistisk
- Importbehovet av strøm kan være skapt av den nå privatiserte kraftbransjen ved for lav magasinfylning til vinteren for mer profit
- Norge er en nettoeksportør av strøm for alle tiår fra 1960 og fram til i dag. Det er bare noen få enkeltår vi har hatt en nettoimport.
- Vannmagasinfylningen var i august 2006 på 59,4 % samtidig som nettoeksporten siste 52 uker var 6,4 TWh
- I begrunnelsen for planene er det bare tatt hensyn til den kraftproduserende industri, og deres iver etter å produsere mest mulig strøm. Ingen hensyn er tatt for å spare de beste friluftsområdene i kommunene.

Kostnader

- Betaling av miljøerstatning til et naturfond ved den aktuelle utbygging
- Innløsning av hytter og a. eiendommer og erstatning for reduserte eiendomsverdier
- Kostnader i forbindelse med grunnervervelse
- Beregnet kostnader pr. kWh for utbygging og drift for at det skal være lønnsomhet
- Ekstra kostnader ved for eksempel å bygge ut og drifte i et av de mest snørike områdene på Fosen som Benkheia
- Fordyrende vegføringer i det typiske landskapet for Fosen med dype daler og bratte fjell
- Ekstra kostnader til avbøtende tiltak
- Sannsynlig mer driftsproblemer i indre og høyere strøk med mye snø, vind, ising, skiftende temperaturforhold og havari
- Erstatning til reindriften
- Erstatning og avgift til kommunene
- Osv.

Forhold til andre lover og retningslinjer

- Plan - og bygningsloven:

erstatningsområder

byggeforbud ved sjø, langs vassdrag og innlandsvann,

byggeforbud i friluftsområder (i kommuneplanens arealdel nevnt LNF områder)

krav til estetikk for alt arbeide, konstruksjoner og anlegg

arealplanlegging skal forebygge og unngå konflikter mellom ulike interesser

arealplanlegging/arealdisponering skal skje på en slik måte at friluftinteressene ivaretas

- Flerbruksplaner – vindkraftplaner uten hensyn til andre brukerinteresser som friluftsliv
- Kystsoneplan – behov for en overordnet styring av vindkraftutbyggingen basert bl.a. på landskaphensyn og estetiske krav. Innarbeiding i kommunale arealplaner
- Fylkesfriluftspaner–pkt. 1 er å ta vare på og sikre arealer av betydning for friluftslivet
- Verneplaner – tiltaket berører direkte og indirekte verneplaner
- Forurensningsloven – vurdering av fordeler mot de ulemper tiltaket medfører
- Europeiske landskapskonvensjonen – plikt til å ta vare på verdifullt landskap
- Fredrikstaderklæringen – bærekraftig bruk skal sikre naturen for senere generasjoner
- Føre var prinsippet – forsiktighet ved alle typer inngrep
- Hevdsloven/Alders tids bruk – Allmennhetens rettigheter til for eksempel et friluftsområde gjennom lang tids bruk
- Friluftslivets lov – vern om friluftslivets naturgrunnlag for å fremme mulighet til å utøve friluftsliv som en helseskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet
- Osv.

KOMMENTAR TIL MELDINGENE OM VINDKRAFT

Det vises til melding og forslag til utredningsprogram for fire vindparker på Fosen av 30.06.06 fra Statkraft Development AS.

Bakgrunnen for planene er bl.a. at det skal være et stort kraftbehov i regionen, et ønske om mer satsing på fornybar miljøvennlig energi og at Statkraft har en visjon om å bli ledende i Europa på miljøvennlig energi. Statkraft planlegger fire vindparker i Fosen :

- Storheia vindpark på grensa mellom Åfjord og Bjugn (130 møller, 46 km², 300 MW, hver vindmølle mellom 2 – 5 MW, møllehøyde 160 meter).
- Benkheia vindpark mellom Rissa og Leksvik (25 vindmøller, 4,5 km², 60MW).
- Rissa vindpark (75 vindmøller, 32 km², 160 MW).
- Leksvik vindpark (90 vindmøller, 45 km², 200 MW).

Inngrepene i naturen vil bli enorme – hvor miljøvennlig denne kraftproduksjonen blir, kan derfor diskuteres.

AREALER

Om lag 130 km² av fjellområdene i de berørte kommunene skal gjøres om til det som betegnes som vindpark. Landskapsbildet vil forandre karakter fra i dag å være en naturpark til å bli en industripark. Dette er på grunn av størrelsen av de planlagte inngrepene, vegskjæringene, antall møller og høyden på møllene. Etter vårt syn vil både disse områdene som blir direkte berørt og i de omkringliggende områdene som blir indirekte berørt, ligne mer på et industriområde.

Det er lokaliteter med lokal og regional verneverdi i planområdene, og det er nasjonale naturreservat like utenfor. De inngrepsfrie arealene vil ved en utbygging bli sterkt redusert eller forsvinne. Rissa, Leksvik og Bjugn mister siste rest av de mest verdifulle inngrepsfrie områdene for alltid (områder som ligger lengst borte fra større tekniske inngrep i en avstand på 3 – 5 km).

I kommunenes planarbeid har en tidligere vært meget restriktiv med å åpne for hyttebygging i snaufjellet og ved vassdrag og innsjøer. Det ville derfor være merkelig hvis det nå skulle åpnes for en massiv nedbygging av disse verdifulle områdene. En har sett hvor ødeleggende vassdragsutbyggingen kan være i et verdifullt friluftsområde som ved Meltingen i Leksvik. Hvis det blir vindkraftutbygging i fjellområdene på andre siden av kommunesenteret, vil mulighetene for friluftsopplevelse uten teknisk forstyrrelse bli fjernet i Leksvik. Leksvik og Benkheia vindpark bør derfor ikke realiseres. Etter vårt syn vil Rissa og Storheia vindpark på tilsvarende vis redusere eller fjerne mulighetene for friluftsopplevelse for utrolig mange mennesker. Her finnes det knapt inngrepsfrie områder fra før. Det vil ikke være realistisk å tilbakeføre områdene til dagens utseende når det i framtida utvikles nye energimodeller, og områdene vil derfor være tapt for bestandig, for oss og for framtidige generasjoner.

ARTER

Fra før har kommunene vært restriktiv med bygging i store sammenhengende naturområder, i viktige friluftsområder, i leveområder for rein og ved viktige trekkveier. Vindparkplanene vil

åpne for nedbygging av slike spesielle sårbare naturområder (våtmark, myrer, snaufjell, vassdrag og strandsoner).

Direkte eller indirekte fører dette til påvirkning av truede, sårbare eller hensynskrevende plante-, dyre - og fuglearter. Rødlistarter som lom, ender, hauk, ørn og spetter kan kollidere med møllevingene, blir skremt fra leveområdene eller får nedsatt reproduksjonsevne. Eventuelle lys på møllene vil forsterke denne effekten.

Viktige trekkveier for viltet, slik som Hjerdisskaret ved Benkheia, vil miste sin funksjon. De økologiske sammenhenger i vernede naturområder i og like ved utbyggingsområdene vil bli påvirket og vil kunne resultere i endrede antall plante – og dyrearter. Mange trekkveier og leveområder for rein vil både direkte og indirekte bli berørt.

KULTUR

Den kulturhistoriske bruken av landskapene fram til i dag vil med ett bli forandret når de nå blir forvandlet til industrilandskap. Vindmøllene, vegene m.m. vil bli synlig fra viktige betraktningsspunkt og kulturmiljøer, slik som hovedveger, Trondheimsfjorden, friluftsområder, setervoller, kulturstien ved Benkheia, Lysøysundet, Reins kloster, Råkvåg og Austrått. Kjente eller ikke – kjente automatisk fredede kulturminner vil bli direkte eller indirekte påvirket.

FORURENSNING

For turgåere kan det skape angst og usikkerhet det å bevege seg i et slikt landskap med vindmøller. Fra utbyggers side blir det også advart mot isflak som kan kastes utover fra vingene, og en kan vel heller ikke garantere mot løsning av vingedeler. Områdene vil i perioder måtte sperres for uvedkommende. Det at disse områdene forsvinner som turområde vil føre til redusert trivsel og helsetilstand i befolkningen.

De mange vindmøllene, hver enkelt høyere enn Tyholtårnet, vil ruve godt i det åpne landskapet fra fjelltoppene. Den visuelle forurensningen vil ha et influensområde på 30 km. Vegskjæringer i et landskap med djupe daler og bratte fjell vil forverre situasjonen. I tillegg kan det bli nødvendig med lys på møllene, oppheng av fugleavvisere og selvfølgelig tilsluttende kraftgater i en bredde på opp til 50 meter. Om natten kan kanskje området ligne mer på en flyplass med lys på landingsstripene.

SFT angir i sin støyrapport 94:21 at fremmed lyd er uønsket i naturområder i fjellet. Like ved vindturbinen er støynivået i snitt 103 dBA. Lyden avtar selvfølgelig ut fra vindturbinen, men det er ikke mange hundre metre til neste turbin. Folk flest opplever oftest 45 dBA som plagsom. Dette er i tidligere stille områder. Det angår relativt mange, også barn og unge. Det er i åpne landskap og det er i viktige friluftsområder. Støyforurensningen vil derfor være uakseptabel.

Spesielt for vindmøller er fenomenene som kalles skyggekastning og refleksblink. Hver for seg og til forskjellige tider og på forskjellig sted kan dette virke irriterende, ikke bare for mennesker, men også for fugle – og dyrelivet.

Andre forurensningskilder vil være vibrasjoner i luft og grunn fra mølleaktiviteten, elektromagnetisk stråling som kan gjøre det nødvendig med sikkerhetssoner og til slutt forurensning med klimagasser pga. produksjonsprosessen og anleggsarbeidet i terrenget.

FORHOLD TIL ANDRE LOVER OG RETNINGSLINJER

En rekke lover og retningslinjer kommer i konflikt med den aktuelle utbygging.

Viktigst er Plan – og bygningsloven som pålegger kommunene å ivareta friluftinteressene i all arealplanlegging og arealdisponering. Det er utpekt viktige landbruks -, natur – og friluftsområder med byggeforbud i kommuneplanens arealdel (LNF - områder 1 og 2) – dette gjelder bl.a. de berørte fjellområdene. Det er bestemmelser om byggeforbud ved sjø, langs vassdrag og innlandsvann. Dette er juridisk bindende bestemmelser det ikke skal dispenseres fra uten særlig grunn i enkeltdispensasjoner, men i prinsippet bør dette også være styrende i reguleringssaker. All arealplanlegging skal søke å forebygge og unngå konflikter mellom ulike interesser. Tiltak som gir dårlige forhold for barn og unge bør unngås.

I Forurensningsloven kreves det at fordeler og ulemper med tiltaket veies opp mot hverandre. Vindkraftplanene medfører inngrep med store negative konsekvenser som ikke kan oppveies av den relativt sparsommelige kraftproduksjonen. Erfaringsmessig blir også den reelle kraftproduksjonen mindre enn forventet.

For fylkesfriluftspanene er punkt én å ta vare på og sikre arealer av betydning for friluftslivet. Fredrikstaderklæringen, som bl.a. er vedtatt i Rissa kommune, oppfordrer til en bærekraftig bruk av naturen slik at den sikres for neste generasjon. Friluftsløven har bestemmelser om vern av friluftslivets naturgrunnlag for å fremme mulighetene til å utøve friluftsliv som en helseskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet.

På bakgrunn av dette vil naturvernforbundet oppfordre ansvarlige myndigheter om å være samkjørt med flertallet i befolkningen og si et klart nei til en massiv nedbygging av vår verdifulle Fosennatur. Disse områdene er svært viktige for både vår og våre etterkommeres del.

Med hilsen
Naturvernforbundet i Rissa

Magnar Østerås
Leder

Svein Ivar Larsen
Styremedlem